

PÕHJANABA HALDJAD

Raul Rafael Roine

I

Põhjanabal, kuhu päike ulatub vaatama vaid korra aastas, elavad nabahaldjad. Nad elavad lumest majas, millel on jääst aknaruudud, ja nende tööks on Maa telje õlitamine. Kui nabahaldjaid ei oleks, võiks maakera lakata pöörlemast, ja selle üks pool kõrbeks päikesekuumus, sel ajal kui teine külg mattuks igavesse öösse.

Haldjaid oli ühtekokku neli: haldja-taat, haldja-eit ja nende kaks kasupoega, Nüpö ja Nöpö. Poisid olid pärit Teravmägedelt ja neist pidid saama nabahaldja ameti jätkajad.

Tondieit askeldas kolde juures, keetes kohvi, musta ja krõbedat nagu tõrv. Nüpö ja Nöpö istusid maja künnisel ja vaatasid virmaliste mängu. Nabahaldjas ise sagis oma õlikannuga ümber Maa telje.

Oli nii kriuksuv ja särts pakane, et määrideõli kippus vägisi jäätuma. Aga nabahaldjas oli pidanud oma ametit nii kaua, et tundis igasuguseid vahendeid. Ta ehitas jääkamakatest tuulevarju, lõikas vaigusest kannust laaste ja süütas väikese punase lõkke. Selle kohal ajas ta oma määride keema ja kallas Maa telje laagrite vahele. Maakera pöörles jälle, mis vuhises. Haldjas istus jää äärel lõkke juurde, võttis käpikud käest ja sirutas peod tule paistele. Ta oli täna nii heas tujus, et lausa laul kippus peale:

Tõuse, rõõm, mu südames,
jõua kõrgele,
külva, külva õnneõisi
terve ilmale.

Nüpö ja Nöpö olid alles põlvekõrgused. Neil olid seljas sakris karusnahksed kasukad, nii et nad olid nagu kaks karvakera. Kui nad märkasid leegi kuma ja kuulsid laulu, sibasid nad kohale nagu oravad.

„Kust sa selle laulu õppisid?” küsis Nöpö.

„Laula veel üks kord,” palus Nüpö.

Nabahaldjas laulis „Tõuse, rõõm, mu südames!” Teist, kolmandat ja neljandatki korda, kuni pojad selle selgeks said.

„Kas sa muid laule ka oskad?” uuris Nüpö.

„Mis asjad need õnneõied on?” päris Nöpö. Küsimusi sadas nagu rahet. Haldjas pühkis paar jääpurikat habemest ja lisas hagu lõkkesse.

„Kannatage, kannatage,” torises ta. „Teil on kiire nagu oleks maailma lõpp. Istuge ilusti siia ja olge vagusi, siis võib-olla jutustan teile midagi.”

Nüpö ja Nöpö istusid jäätükile ja nende silmad olid põnevusest ümmargused nagu pisikesed tinanööbid. Haldjas äigas veel paar purikat habemest ja hakkas jutustama: „Õppisin selle ja veel palju teisi laule siis, kui olin noor ja teenisin Jõuluvana saatjaskonnas. Kõik teised laulud on juba ununenud, aga sellest on ka nii palju aastaid.

Nõndaks meid, tondikesi, oli terve rügement, ja me rassisime terve aasta läbi Jõuluvana suurtes töökodades Korvatunduri servas. Me tegime igasugust kraami, eeskätt mänguasju.

Terve aasta meisterdasime hoolega ja enne jõule sidusime mänguasjad pakkidesse. Jõuluvana avas siis suure raamatu, otsis sealt kõikide paide laste nimed ja aadressid ja luges meile ette.

Me kirjutasime need pakkide nimelipikutele ja puistasime pakid põdrasaanidesse. Siis rakendasime põdrad ette ja – las käia! Kuljuste kolinal ja lume kriginal kihutasime suurte parvedena lõunasse.

Kui jõulud möödab, tulime tagasi oma Korvatundurile ja jälle oli tuli takus: kirved paukusid ja saed sahisid, hõövlilaastud lendasid igasse kaarde. Valukodades, kus valati tinasõdureid ja palju muudki, nukuvabrikus ja üldse igas osakonnas valitses ühesugune tohuvabohu. Aga

kuigi me raspeldasime, high otsaes, peaaegu aasta ringi, ei jätkunud lõpuks ikka kõigile kingitusi, sest lapsi oli maailma sündinud nii kohutavalt palju.

Jõuluvana oli mures, ta kratsis kukalt ja käis töökodades, nagu tusane peas, ringi. Ta pidas pikki koosolekuid oma meistertontidega, kõikide osakondade ülevaatajatega. Juhtus, et läksid nägelemagi, ja mina sattusin korra uksepraost kuulama, kuidas vaidlus käis. Meistertont ütles: „Me ei kannata seda enam välja, et lapsed, kui nad pole pahad olnud, jäävad kingitustest ilma ja nutavad nii kangesti. Me peame lõpuks hankima auru jõul töötavad masinad, nagu ketassaed, treipingid, hõövlid ja ...”

Jõuluvana ohkas sügavalt ja ütles: „Aga masinatöö ei ole nii ilus nagu käsitöö.”

„Oled sa kuulnud,” jätkas meistertont, „et Tüüringi mägedes on terveid külasid, kus kõik inimesed valmistavad jõulukuuse ehteid.”

„Ja mis siis?” küsis Jõuluvana.

„Nemad, nagu kuulda, olevat hankinud masinad, ja nende valmistatud hõbetähed olevat niisama kaunid nagu käsitöö.”

„Oh,” mühatas Jõulutaat, „ei mina jõua sinuga vaielda. Olgu, saad vabad käed ja hangid masinad oma arvamist mööda. Need on kindlasti hirmus kallid, aga tea, et minul rahast kahju ei ole ...”

„Tore!” rõõmustas meistertont. „Mina pole sinu kukrule lootnudki. Minul on nimelt sõpru, võimsaid sõpru ...”

Meistertont märkas mind ja hüüdis: „Hei, tondipoiss, just sina, nõöpsilm tondipoiss, kes sa seal uksepraos kõrvu kikitad, tule siia!”

Astusin sisse ja olin väga kohmetu, sest olin salaja pealt kuulanud. Meistertont silmitses mind pealaest jalatallani ja jätkas: „Sinust teemegi saadiku. Kui kaugel lõunas sa oled käinud?”

„Oh, Hangoneemeni välja,” vastasin mina.

„Hangoneemeni!” muigas meistertont. „Nüüd pead sa minema palju kaugemale lõunasse, lausa sinnamaani, kus apelsinid kasvavad.”

„Pai meistertont, ma ei oska, ma ei julge ...” katsusin seletada, sest mul oli hirm nii kaugele minna.

„Ei mingit põiklemist,” ütles meistertont kulmu kortsutades. „Sul tuleb veel täna rännata sinna, kus Vesuuv tuld sülitab. Sa pead minema tulemäe ahjudesse, mu sõbra, ülemsepp Vulkaanuse jutule, ja tellima temalt ... Ma teen sulle kindluse mõttes nimekirja, mida sa kõike pead paluma tal sepistada. Nüüd tuleb töökodades uuendus ja kõik hakkab käima auru jõul.” Meistertont koostas tellimisnimekirja. Sellest sai pikk poogen ja ma pistsin selle oma kuue alla.

II

Siis läksime temaga üles Korvatunduri tippu. Meistertont tõstis oma võlupilli huultele ja puhus kolm korda. Ootas, mis juhtub, ja ennäe! – vägev lumeloori mähkunud tuulispea lähenes unnates põhja poolt.

„Vii see tondipoiss lõunasse!” kamandas meistertont. „Otsejoones lõunasse, üle merede, üle mäestiku ja poeta ta Vesuuvi kraatrist sisse!”

„Kraatrist sisse!” ümises tuulispea.

„Oih, oih, mis kurja ma olen teinud!” nuuksusin, aga hilja oli hädaldada, sest tuulispea oli juba heitnud mu oma vägevale turjale. Ta tõstis mu üles pilvedesse, keerutas nagu koonalt ja hakkas siis peadpööritava hooga lõuna poole tuhisema.

Me söötsime nagu tormihoog üle lumiste metsade ja jäätunud järveselgade. Silmapilguga olime ületanud Soome lahe ja Balti mere. Lendasime üle inimestest kihavate linnade, üle jõgede ja mägede, kuni meie ette kerkisid Alpide jäised tipud. Tuulispea võttis hoogu ja ühe hingetõmbega kihutasime üle Brenneri mäekuru.

Talviselt hämarad maad olid jäänud meie selja taha ja nüüd olime päikeselises Itaalias Lombardia viljarikkal tasandikul. Siin helendas leebe kevadpäike, loodus oli oma kauneimas ehetes ja lahe tuul kandis õitsevate puude ja niitude lõhna.

Aga tuulispea ei peatunud hetkekski, vaid kihutas minuga üle Arno jõe oru, Firenzest ja Roomast mööda, kuni meie ees kõrgus Vesuuvi suitsev koonus.

„Pai tuulispea, ära lase mind tulemäe kurku kukkuda!” palusin mina, aga tuulispea vaid kohises midagi vastuseks ja heitis mind ülepeakaela kraatrist alla.

Patsatasin otse vanni, kus Vulkaanuse sepad rauda karastasid. Keegi lagistas naerda ja kare pihk tõmbas mu välja. Olin märg nagu ujutatud rott ja häbenesin. Lõpuks küsisin oma päästjalt, ühesilmaliselt lonkurilt:

„Kas ma võiksin näha isand Vulkaanust?”

„Kuda?” küsis ühesilmaline ja tõstis käe kõrva juurde.

Hüüdsin oma küsimuse talle veel kord kõrva sisse, sest valitses selline põrgulärm, et vaevalt oma häältkki kuulda võisin.

„Mina olen Vulkaanus,” ütles ühesilmaline ja vaatas mind karmilt. Suure vaevaga suutsin uskuda, et Vulkaanus niimoodi välja näeb. Andsin talle meistertondi tervitused siiski üle ja võtsin nimestiku jakipõuest. Vulkaanus võttis selle oma nõgistesse pihkudesse ja asus uurima. Sel ajal kui tema nimekirja silmitses, vaatasin mina ringi. Oli see vast seppapadade seppapada, suur nagu kümme kirikut! Igal pool oli ahje, alaseid, treipinke ja pöörlevaid hoorattaid. Tuleleegid vingerdasid ahjudes, lõõtsad puhusid ja sepad, mustad nagu paharetid, tagusid lumivalget hiilgavat, sädemeid pilduvat rauda.

Vulkaanus oli nimekirja lõpuni lugenud, kõhatas ja ütles:

„Maailm on omadega niikaugel, et enam ei tulda masinateta toime. Saagu siis jõuluvanagi masinad.”

„Hei, sepad,” hüüdis ta, „tulge hetkeks siia!”

Sepad katkestasid töö ja tulid peremehe juurde. Vulkaanus selgitas neile olukorda, luges nimestiku ette ja määras täpselt ära, mida keegi tegema peab. Siis algas tagumine, suur, kümnepäevane rassimine. Seppade osavates kätes muutus raud ja teras hooratasteks, telgedeks ja ketasteks. Mõtlesin murelikult, et mis imeväega kõik need rasked masinaosad Korvatundurile saadakse. Aga häda polnud midagi: kui kõik valmis, toodi peidupaigast välja vana maa-, mere- ja õhupurjekas ja kaubad lastiti laeva. Purjekas lükati vette ja sepp Nõgimust, kes oli ennemuiste olnud sepp Ilmarise õpipoisiks ja seega tundis Põhjalat hästi, asus imelaeva tüüri juurde.

Punased purjed paisusid ja asutigi teele. Vulkaanus ja kõik sepad seisid rannal reas ning lehvitasid hüvastijätuks oma nõgiseid ninarätte. Tagasitee oli peaaegu sama pöörane kui tulekki. Vahel kohises vesi käilas nagu kosk, vahel jälle pühiti üle koolmete, nii et kivid vuhisesid, ja teinekord tõusti õhkugi. See oivaline vana purjekas kägises ja nagises, kuid Nõgimust oli osav tüürimees. Üle mitmete maade ja merede saabusime lõpuks Korvatundurile.

Koorem laaditi maha ja Nõgimusta näpunäidete järgi paigutati aurukatel, hoorattad, treipingid ning muud masinavärgid oma kohtadele. Kui kõik rattad auru jõul pöörlema hakkasid, sai kingitusi rohkemgi, kui tarvis oli.

Jõuluvana harjus uute masinate häälega ja oli lõpuks kõigega päri. Leppisin minagi, sest: lõpp hea, kõik hea.”

Sellega lõpetas vana nabatont oma jutustuse, silmitses taevast ja ütles Nüpöle ja Nöpöle:

„Aga, poisid, heldene aeg! Suur Vanker näitab juba peaaegu keskööd. Te oleksite pidanud ammu voodis olema.”

„Aga me ei saa enne und, kui sa pole sellest jutustanud, kuidas sa Põhjanabale sattusid,” ütles Nüpö.

„Sellest ei olegi midagi rääkida,” vastas nabatont. „Ma olin teenistuses käskjalana ja saingi selle vastutusrikka ameti.”

Siis ta ohkas ja jätkas:

„Nõnda muutub maailm. Aurumasingi on kuuldavasti juba ajast ja arust ja kõik rattad jõuluvana töökojas käivad elektriga.”

„Mis asi see elekter on?” küsis Nüpö.

„See on sama seletamatu võim, mis paneb virmalised taevavõlvil lõõmama,” vastas nabatont.

„Ja nüüd mitte ühtki küsimust enam, marss voodisse!”

Nabatont võttis rasvakannu, et minna vaatama, kas maa telg ei taha õlitamist, Nüpö ja Nöpö lipsasid lumeonni, pugesis hundinahksete tekkide alla ja magasid peagi kõige magusamat und.

Pioneer nr 12, 1971